

EIROPAS PILSOŅU INICIATĪVA

Pārtraucam ekocīdu Eiropā: pilsoņu iniciatīva dot zemei tiesības

Eiropa, 02.08.2012.

Saturs

NOSAUKUMS	2
PRIEKŠLIKUMA BŪTĪBA	2
GALVENIE MĒRĶI	3
FONA INFORMĀCIJA.....	4
EKOCĪDA DIREKTĪVAS IEGUVUMI	5
ATTIECĪGIE LĪGUMU NOTEIKUMI.....	5

NOSAUKUMS

Pārtraucam ekocīdu Eiropā: pilsoņu iniciatīva dot zemei tiesības

PRIEKŠLIKUMA BŪTĪBA

Mēs, Eiropas pilsoņi, kurus patiesi uztrauc mūsu planētas nākotne, aicinām Eiropas Komisiju pieņemt likumdošanu, kas aizliegtu, novērstu un apsteigtu ekocīdu – noteiktās teritorijas plašu postījumu, ekosistēmu iznīcināšanu vai pazudināšanu.¹

- Ekocīda starptautiskā noziedzība ir ierosināts kā piektais noziegums pret mieru. Apvienoto Nāciju tieslietu komisijā ir iesniegts labojums Romas statūtiem.
- Ir publicēts Ekocīda likuma uzmetums.² Ekocīda likums nosaka primāro nacionālo likumdošanu.
- Ekocīda direktīvas uzmetums (pielikumā) atbalso ierosinātā ekocīda likuma formulējumu, tādējādi nodrošinot reģionālo ietvaru tā pieņemšanai.
- Ekocīda direktīvas uzmetums nosaka visus saistītos noteikumus, lai kriminalizētu noteiktās teritorijas masveida postījumu, ekosistēmu iznīcināšanu vai pazudināšanu.
- Pētījums *Ekocīds ir trūkstošais piektais noziegums pret mieru* (pielikumā), ko publicējis Londonas Universitātes Progresīvo studiju skolas Cilvēktiesību konsorcijs³, uzskatāmi parāda, ka ekocīda starptautiskā noziedzība bija nodarbinājusi starptautiskās kopienas prātus jau vairāk kā desmit gadu garumā un balstās uz esošajiem ES un starptautiskajiem līgumiem, statūtiem un direktīvām.

¹ Polijs Higin (Polly Higgins) ekocīdu definējis kā noteiktās teritorijas masveida postījumu, ekosistēmu iznīcināšanu vai pazudināšanu, ko izraisījusi cilvēku aģentūra vai citi iemesli tādā mērogā, ka cilvēkiem ir nopietni samazināta šīs teritorijas mierīga baudišana. Iesniegts ANO tiesību komisijā 2010. gada martā (Ierosinātais grozījums Romas statūtos).

² Higgins, P., (2012). *Earth is our Business*. Shephard Walwyn (London).

³ Short, D. et al. (2012). *Ecocide is the Missing 5th Crime Against Peace*. The Human Rights Consortium, School of Advanced Studies, University of London (London).

GALVENIE MĒRĶI

1. Kriminalizēt ekocīdu un garantēt, ka fiziskās un juridiskās personas, pastrādājot ekocīdu, var tikt sauktas pie atbildības saskaņā ar augstākās atbildības principu.

- 1.1. Kriminalizēt noteiktās teritorijas masveida postījumu, ekosistēmu iznīcināšanu vai pazudināšanu.⁴
- 1.2. Garantēt, ka fiziskās vai juridiskās personas, pastrādājot ekocīdu, var tikt sauktas pie atbildības pēc augstākās atbildības principa.
- 1.3. Radīt juridisko atbildību ikvienai fiziskai vai juridiskai personai, kas pieķerta ekocīda izraisīšanā noteiktajā teritorijā.
- 1.4. Turēt fiziskās vai juridiskās personas publiskā profilā par risku un/vai faktisku ekosistēmas/mu plašu postījumu, iznīcināšanu vai pazudināšanu.
- 1.5. Nodrošināt, ka jebkura persona(s), kas izmanto tiesas vai netiesas tiesības uz noteikto teritoriju, ievēro augstākās atbildības principu, kā tas noteikts starptautiskajos krimināltiesību principos.

2. Aizliegt un novērst ekocīdu Eiropas teritorijās vai jūras teritorijās, kuras pārrauga ES likumdošana, kā arī aizliegt un novērst darbības, kuras pastrādājušas ES reģistrētas juridiskas personas vai ES pilsoņi ārpus ES.

- 2.1. Iesaistīt visas dalībvalstis un ES uzskaitītās fiziskās personas, neatkarīgi no viņu darbības vietas.
- 2.2. Noteikt ES mēroga un pārrobežu rūpību privātā vai valsts spējā novērst risku un/vai faktisku ekosistēmas/mu plašu postījumu, iznīcināšanu vai pazudināšanu.
- 2.3. Izmantojot kriminālās sankcijas, aizliegt ikvienai fiziskai vai juridiskai personai pastrādāt, atbalstīt vai līdzdarboties ekocīda izraisīšanā.
- 2.4. Aizliegt fiziskām vai juridiskām personām investēt vai citādi atbalstīt aktivitātes, kas izraisa ekocīdu.
- 2.5. Veikt riska novērtējumu par ekocīda potenciālajām sekām.
- 2.6. Iedrošināt pētījumus par atjaunojamajām enerģijām un inovatīvām tehnoloģijām, kas veicinātu ilgtspējīgu resursu izlietošanu.

3. Paredzēt pārejas periodu, lai veicinātu ilgtspējīgu ekonomiku

- 3.1. Sekmēt inovācijas, novirzot investīcijas uz zaļo ekonomiku
- 3.2. Pieņemt fiskālo politiku, lai stimulētu ilgtspējīgu rīcību un fizisko vai juridisko personu uzņēmējdarbības prakses
- 3.3. Atturēt subsīdijas neilgtspējīgiem ražošanas un patēriņa modeļiem un veicināt jaunas subsīdijas, atvieglojot pāreju uz zaļo ekonomiku.
- 3.4. Šai pārejai ierosinātais laika posms ir pieci gadi.⁵

⁴ Ekocīds var rasties (1) cilvēku rīcības rezultātā vai (2) tikt izraisīts dabiski. Bojājumiem jābūt plaši izplatītiem, ilgstošiem vai smagiem, lai būtu ekstensīvi, kas savukārt tiek definēts šādi: "izplatīti": aptverot vairāku simtu kvadrātkilometru platību uz skalas; "ilgstoši": ilgst mēnešiem ilgi vai aptuveni vienu sezonu; "smagi": iesaistot nopietnu vai būtisku traucējumu vai kaitējumu cilvēka dzīvībai, dabas un ekonomiskajiem resursiem vai citiem aktīviem. Vairāk informācijas var atrast www.eradicatingecocide.com. Skatīt arī: Higgins, P., (2010). *Eradicating Ecocide: laws and Governance to prevent the Destruction of our Planet*. Shephard Walwyn (London) and Higgins, P., (2012). *Earth is our Business*. Shephard Walwyn (London)

FONA INFORMĀCIJA

Šodien mēs redzam masveida bojājumus un iznīcināšanu, kas tiek nodarīts cilvēkiem un planētai tādā mērogā, kā tas vēl līdz šim vēsturē nav pieredzēts. 2012. gada 15. martā OECD⁶ izdeva striktu brīdinājumu; paredzams oglekļa dioksīda emisijas no enerģijas izmantošanas pieaugums par 70 procentiem nākamo 38 gadu laikā mūsu atkarības no fosilā kurināmā dēļ. Tā rezultātā līdz 2100. gadam globālā vidējā temperatūra būs palielinājusies robežās no trim līdz sešiem grādiem pēc Celsija. Turklāt pierādījumi liecina, ka Zeme ir sasniegusi "lūzuma punktu"; zinātnieki brīdina, ka iedzīvotāju skaita pieaugums, dabas ekosistēmu plašie postījumi, kā arī klimata pārmaiņas varētu virzīt Zemi uz neatgriezeniskām Zemes biosfēras izmaiņām, ietverot sekas, kurām mums trūkst atbilstošas sagatavotības, lai ar tām cīnītos.⁷

Likumam ir bijusi svarīga loma tādas sistēmas radīšanā, kur mēs neraugāmies uz mūsu darbības sekām, jo likums ir tas, kas uzsver peļņas gūšanas nozīmīgumu. Pašlaik dažās valstīs korporācijām saskaņā ar likumu ir pienākums palielināt peļņu saviem akcionāriem, neatkarīgi no sekām, pat tādām kā masveida bojājumi un Zemes izpostīšana. Turklāt, līdz šim trūkst likumdošanas, kas efektīvi īstenotu vides tiesības. Pirmais mēģinājums tika veikts Eiropas līmenī 2008. gadā ar *Direktīvu par vides krimināltiesisko aizsardzību*. Turklāt *ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2020* uzsver, cik nozīmīgi ir koordinēšanas centieni ar citām ES politikām.⁸

Eiropas Savienības valstu Pamattiesību hartas preambula nosaka, ka „šo tiesību baudīšana rada saistības un pienākumus pret citām personām, visu sabiedrību un nākamajām paaudzēm”, un cenšas veicināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību. Ir steidzami nepieciešami jauni likumi, kas aizsargātu cilvēci un planētu un ļautu uzņēmumiem attīstīt jaunus uzņēmējdarbības modeļus, iekļaujot zaļās ekonomikas potenciālu un resursu trūkuma ietekmi, kā arī nodrošinātu, ka pašreizējo un nākotnes paaudžu tiesības uz dzīvi ir pasargātas.

⁵ Skatīt: Higgins, P., (2012). Government Concept Paper - Closing the door to dangerous industrial activity (pielikumā)

⁶ OECD (2012). OECD Environmental Outlook to 2050. Pieejams:

<http://www.oecdbookshop.org/oecd/display.asp?sf1=identifiers&st1=972012011P1>

⁷ University of California - Berkeley (2012, June 6). Evidence of impending tipping point for Earth. ScienceDaily. Retrieved August 1, 2012, from

<http://www.sciencedaily.com-/releases/2012/06/120606132308.htm>

⁸ Common Agricultural Policy, the Common Fisheries Policy, the Cohesion Policy. EC (2012). EU Biodiversity Strategy to 2020 - towards implementation. European Commission. Retrieved July 28, 2012, from <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>

EKOCĪDA DIREKTĪVAS IEGUVUMI

Sekmīgi īstenota ekocīda direktīva Eiropai un tās pilsoņiem var sniegt šādas priekšrocības:

- (a) Nodrošināt netraucētu mūsu planētas baudišanu ne tikai pašreizējām, bet arī nākamajām paaudzēm;
- (b) Veicināt nomaņu uz tādām vērtībām, kur tiek uzsvērta cieņa un atbildība par apkārtējo vidi, kā arī mūsu modernās pasaules ilgtspējība
- (c) Uzņemties savu kā pārvaldnieka lomu pār vidi ilgtermiņa perspektīvā, pieņemot aizsardzības principu
- (d) Iesaistīt sabiedrību kampaņā pret ekocīdu, lai veicinātu izpratni par ilgtspējību
- (e) Iedrošināt eiropiešus līdzdarboties ES politikas veidošanā, parakstot Eiropas pilsoņu iniciatīvu un tādējādi veicinot eiropesko identitāti
- (f) Samazināt ES oglekļa dioksīda un siltumnīcefekta gāzu emisijas no fosilā kurināmā
- (g) Palielināt dzīves kvalitāti un dzīves līmeni ES vidienē, uzlabojot gaisa kvalitāti, dzeramā ūdens kvalitāti, kā arī dabas resursu izmantošanu
- (h) Uzlabot pilsoņu veselības stāvokli
- (i) Stimulēt zaļākas Eiropas ekonomikas attīstību
- (j) Veicināt inovācijas un jaunus tehnoloģiskus risinājumus, tādējādi radot jaunus tirgus un nodarbinātību, kas savukārt samazinātu pašreizējo bezdarba līmeni, īpaši jauniešu vidū
- (k) Uzlabot Eiropas uzņēmumu konkurētspēju ilgtermiņā

ATTIECĪGIE LĪGUMU NOTEIKUMI

Ir vairāki līgumu noteikumi, kas atbalsta ekocīda kriminalizāciju. Turklāt ir divi neratificēti līgumi, kas arī ir saistoši to kopējā priekšmeta dēļ. Tie pierāda to, ka iepriekšējās reizēs Eiropas valstis ir tālu tikušas, lai risinātu bīstamu darbību radīto kaitējumu videi, un ir noteikušas nepieciešamību aizsargāt vidi krimināltiesiskā ceļā.

Viens no neratificētajiem līgumiem ir *Konvencija par civiltiesisko atbildību par kaitējumu, kas radies no videi bīstamām darbībām*, CETS Nr. 150.⁹ Tāpat arī eksistē Eiropas Padomes *Konvencija par vides aizsardzību ar krimināllikumu*, CETS Nr.: 172, kuru ir ratificējusi tikai Igaunija.

Ir šādi līgumi, kas pašlaik ir spēkā un pamato šo Eiropas Pilsoņu iniciatīvu (EPI).

⁹Skat. jo īpaši 27. pantu, Pastāvīgās komitejas funkcijas: „Pastāvīgā komiteja pārskata problēmas, kas saistītas ar šo konvenciju” Tika atzīta nepieciešamība attīstīt šo likuma jomu.

❖ Līgums par Eiropas Savienības darbību

83. pants

1. Eiropas Parlaments un Padome, pieņemot direktīvas saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru, var paredzēt noteikumu minimumu noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanai attiecībā uz īpaši smagiem noziegumiem ar pārrobežu dimensiju, kas saistīta ar šādu nodarījumu būtību vai ietekmi vai ar nepieciešamību tos apkarot kopīgi.

Tās ir šādas noziegumu jomas: terorisms, cilvēku tirdzniecība un sieviešu un bērnu seksuāla izmantošana, nelegāla narkotiku tirdzniecība, nelegāla ieroču tirdzniecība, nelikumīgi iegūtu līdzekļu lega lizēšana, korupcija, maksāšanas līdzekļu viltošana, datornoziegumi un organizētā noziedzība. Pamatojoties uz noziedzības attīstību, Padome var pieņemt lēmumu, precizējot citas noziegumu jomas, kuras atbilst šajā punktā noteiktajiem kritērijiem. Saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, Padome pieņem lēmumu vienprātīgi.

2. Ja dalībvalstu krimināltiesisko normatīvo aktu tuvināšana izrādās būtiska, lai nodrošinātu Savienības politikas efektīvu īstenošanu jomā, kurai tikuši piemēroti saskaņošanas pasākumi, direktīvās var paredzēt noteikumu minimumu attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanu attiecīgajā jomā. Neskarot 76. pantu, šādas direktīvas pieņem ar to pašu procedūru, kāda ievērota, pieņemot attiecīgos saskaņošanas pasākumus.

191. pants

1. Savienības politika attiecībā uz vidi palīdz sasniegt šādus mērķus:

- a) saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti;
- b) aizsargāt cilvēku veselību;
- c) apdomīgi un racionāli izmantot dabas resursus;
- d) sekmējot starptautiska mēroga pasākumus, risinot reģionālas un pasaules vides problēmas un jo īpaši cīnoties pret klimata pārmaiņām.

2. Savienības politika attiecībā uz vidi tiecas panākt augsta līmeņa aizsardzību, ievērojot dažādu Savienības reģionu stāvokļa atšķirības. Tā pamatojas uz piesardzības un preventīvās darbības principu, uz principu, ka videi nodarīts kaitējums jālabo, pirmām kārtām novēršot tā cēloni, un uz principu, ka maksā piesārņotājs. Šajā sakarā saskaņošanas pasākumi, kas atbilst vides aizsardzības prasībām, vajadzības gadījumā paredz drošības klauzulu, kas ļauj dalībvalstīm ar ekonomiku nesaistītu vides aizsardzības apsvērumu dēļ veikt provizoriskus pasākumus, uz kuriem attiecas Savienības pārbaudes procedūras.

194. pants

1. Saistībā ar iekšējā tirgus izveidi un darbību un attiecībā uz vajadzību saglabāt un uzlabot vidi, Savienības enerģētikas politika, dalībvalstīm savstarpēji solidarizējoties, tiecas:

- a) nodrošināt enerģijas tirgus darbību;
- b) nodrošināt energoapgādes drošību Savienībā;
- c) veicināt energoefektivitāti un taupību, kā arī jaunu un neizsīkstošu enerģijas veidu attīstību; un
- d) veicināt enerģijas tīklu savstarpēju savienojamību.

EIROPAS SAVIENĪBAS DIREKTĪVAS

❖ **Direktīva par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (2004/35/EK)**

Ar šo direktīvu tiek izveidots pamats vides atbildībai, kas balstās uz "piesārņotājs maksā" principu, ar mērķi novērst un atlīdzināt kaitējumu videi.

10. (..)Šī direktīva neattiecas uz darbībām, kuru galvenais mērķis ir kalpot valsts aizsardzībai vai starptautiskajai drošībai;

11. šīs direktīvas mērķis ir novērst un atlīdzināt kaitējumu videi, un tā neskar tradicionālā kaitējuma kompensācijas tiesības, ko piešķir kāds attiecīgs starptautisks nolīgums, kas reglamentē civiltiesisko atbildību;

20. (..)Dalībvalstis drīkst atļaut, ka uzņēmēji, kuri nav pieļāvuši kļūdu vai nolaidību, nesedz stāvokļa izlabošanas pasākumu izmaksas tad, ja minētais kaitējums ir radies tieši atļautu emisiju vai gadījumu rezultātā vai ja laikā, kad notika gadījums vai emisija, nav bijusi zināma kaitējuma rašanās iespēja;

31. lai, ņemot vērā ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību un vides apdraudējumus nākotnē, ļautu Komisijai izvērtēt, vai ir vajadzīga šīs direktīvas pārskatīšana, dalībvalstīm ir jāziņo Komisijai par pieredzi, kas gūta, piemērojot šo direktīvu,

IR PIEŅĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

5.pants - Profilaktiska darbība

Ja kaitējums videi vēl nav noticis, bet pastāv tieši draudi tam, ka tāds kaitējums notiks, uzņēmējam nekavējoties jāveic vajadzīgie aizsargpasākumi.

16. pants - Saistība ar valsts tiesību aktiem

Šī direktīva neliedz dalībvalstīm paturēt spēkā vai pieņemt daudz stingrākus noteikumus attiecībā uz kaitējuma videi novēršanu un atlīdzināšanu, ietverot tādu papildu pasākumu noteikšanu, uz kuriem attiecas šīs direktīvas prasības saistībā ar aizsardzību un atlīdzināšanu, kā arī papildu atbildīgo personu noteikšanu.

19. pants - Īstenošana

Līdz 2007. gada 30. aprīlim dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības. Dalībvalstis par to tūlīt informē Komisiju.

❖ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA par vides krimināltiesisko aizsardzību (2008/99/EK)

3. pants - Noziedzīgi nodarījumi

Dalībvalstis nodrošina, ka par noziedzīgu nodarījumu tiek atzīta šāda rīcība, ja tā ir elikumīga un izdarīta ar nodomu vai vismaz rupjas nolaidības dēļ:

a) noteikta daudzuma materiālu vai jonizējošas radiācijas noplūde, emisija vai ievadīšana gaisā, augsnē vai ūdenī, kas izraisa vai var izraisīt cilvēku nāvi vai smagus miesas bojājumus vai būtisku kaitējumu gaisa kvalitātei, augsnes kvalitātei vai ūdens kvalitātei, vai dzīvniekiem vai augiem;

b) atkritumu vākšana, transportēšana, reģenerācija vai apglabāšana, tostarp šādu darbību pārraudzība, apglabāšanas vietu aprūpe pēc slēgšanas, kā arī darbības, kuras veic (atkritumu apsaimniekošanas) komercaģenti vai mākleri un kuras izraisa vai var izraisīt cilvēku nāvi vai smagus miesas bojājumus vai būtisku kaitējumu gaisa kvalitātei, augsnes kvalitātei, ūdens kvalitātei vai dzīvniekiem vai augiem;

c) atkritumu sūtīšana, ja uz šo darbību attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem 2. panta 35. punkts un ja to veic ievērojamā daudzumā neatkarīgi no tā, vai to veic kā vienu sūtījumu vai kā vairākus sūtījumus, kas šķiet savstarpēji saistīti;

d) tādas rūpnīcas ekspluatācija, kurā tiek veiktas bīstamas darbības vai uzglabātas un izmantotas bīstamas vielas vai preparāti, kas ārpus iekārtas izraisa vai var izraisīt cilvēku nāvi vai smagus miesas bojājumus vai būtisku kaitējumu gaisa kvalitātei, augsnes kvalitātei vai ūdens kvalitātei, vai dzīvniekiem vai augiem;

e) kodolmateriālu vai citu bīstamu radioaktīvu vielu ražošana, apstrāde, darbības ar tām, to izmantošana, glabāšana, uzglabāšana, transportēšana, imports, eksports vai apglabāšana, kas izraisa vai var izraisīt cilvēku nāvi vai smagus miesas bojājumus vai būtisku kaitējumu gaisa kvalitātei, augsnes kvalitātei vai ūdens kvalitātei, vai dzīvniekiem vai augiem;

f) aizsargājamu savvaļas dzīvnieku sugu īpatņu vai augu sugu eksemplāru nogalināšana, iznīcināšana, turēšana vai ķeršana, izņemot gadījumus, kad šāda rīcība attiecas uzniecīgu daudzumu un ievērojami neietekmē sugas aizsardzības statusu;

g) aizsargājamu dzīvnieku sugu vai augu šķirņu vai to daļu, vai izstrādājumu tirdzniecība, izņemot gadījumus, kad šāda rīcība attiecas uzniecīgu daudzumu un ievērojami neietekmē sugas aizsardzības statusu;

h) jebkāda rīcība, kas izraisa aizsargājamā teritorijā atrodošas dzīvotnes stāvokļa būtisku pasliktināšanos;

i) ozona slāni noārdošu vielu ražošana, imports, eksports, laišana tirgū vai izmantošana.

4. pants - Kūdišana, atbalstīšana un līdzdalība

Dalībvalstis nodrošina, ka kūdišana veikt 3. pantā minēto rīcību ar nodomu, tās atbalstīšana un līdzdalība tajā ir sodāma kā noziedzīgs nodarījums.

5. pants - Sodi

Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka par 3. un 4. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir paredzēti efektīvi, samērīgi un atturoši kriminālsodi.

6. pants - Juridisko personu atbildība

1. Dalībvalstis nodrošina, ka juridiskās personas var saukt pie atbildības par noziedzīgiem nodarījumiem, kas minēti 3. un 4. pantā, ja šādus noziedzīgus nodarījumus juridiskās personas labā ir izdarījusi jebkura persona, kura ieņem vadošu amatu juridiskajā personā, rīkojoties individuāli vai kā dalībnieks tādas juridiskas personas vadošā struktūrā, pamatojoties uz:

- a) juridiskās personas pārstāvības pilnvarām;
- b) pilnvarām pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā; vai
- c) pilnvarām īstenot kontroli juridiskajā personā.

2. Dalībvalstis arī nodrošina, ka juridiskas personas var saukt pie atbildības, ja 1. punktā minētas personas nepietiekamas pārraudzības vai kontroles dēļ kādai šai personai pakļautai personai ir bijusi iespēja izdarīt 3. un 4. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu šīs juridiskās personas labā.

3. Juridisko personu atbildība saskaņā ar 1. un 2. Punktu neizslēdz kriminālvajāšanu pret fiziskām personām, kuras ir 3. un 4. pantā minēto nodarījumu izdarītājas, uzskūditājas vai līdzdalībnieces.

7. pants - Sodi juridiskām personām

Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka juridiskām personām, kuras sauc pie atbildības saskaņā ar 6. pantu, piemēro efektīvus, samērīgus un atturošus sodus.

STARPTAUTISKIE LĪGUMI

❖ **Orhūsas konvencija: Pieeja taisnīgumam**

1. pants

Lai tagad un nākamajās paaudzēs aizsargātu ikvienas personas tiesības dzīvot vidē, kas atbilstu personas veselības stāvoklim un labklājībai, katra Puse saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem garantē tiesības piekļūt informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

❖ **Eiropas Cilvēktiesību konvencija**

2. pants: Tiesības uz dzīvību

1. Ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums. Nevienam nedrīkst ar nodomu atņemt dzīvību, izņemot ja tiek izpildīts tiesas spriedums pēc apsūdzības noziegumā, par kuru likums paredz šādu sodu.

Tas jau ir izveidots likums¹⁰ Eiropā, kas paredz, ka tur, kur cilvēka tiesības uz dzīvību ir pakļautas riskam, bīstamas rūpnieciskās aktivitātes ir jāslēdz.

❖ **Kopenhāgenas vienošanās**

1. Mēs uzsveram, ka klimata pārmaiņas ir viens no lielākajiem mūsdienu izaicinājumiem. Mēs uzsveram mūsu spēcīgo politisko gribu steidzami pieveikt klimata pārmaiņas saskaņā ar principu par kopīgiem, tomēr atšķirīgiem pienākumiem un attiecīgām spējām. Lai sasniegtu Konvencijas galamērķi stabilizēt siltumnīcefekta gāzu koncentrāciju atmosfērā tādā līmenī, kas novērstu bīstamu antropogēnisku iejaukšanos klimata sistēmā, mums, apzinoties zinātnisko skatījumu, ka globālās temperatūras paaugstināšanai jābūt zem diviem grādiem pēc Celsija, kā arī ts, pamatojoties uz taisnīgumu un ilgtspējīgas attīstības kontekstā, jāuzlabo mūsu ilgtermiņa sadarbība, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām. Mēs atzīstam klimata pārmaiņu kritisko ietekmi un reaģēšanas pasākumu iespējamo ietekmi uz valstīm, kuras ir īpaši neaizsargātas pret attiecīgajām blakusparādībām, kā arī mēs uzsveram nepieciešamību izstrādāt visaptverošu adaptācijas programmu, kas iekļautu starptautisku atbalstu.

4. Pielikums I - Puses apņemas īstenot individuāli vai kopā kvantitātes ekonomikas mēroga emisiju mērķus 2020. gadam, kas jāiesniedz norādītajā formātā Pielikumā I ar Papildinājuma I Pusēm sekretariātam līdz 2010. gada 31. janvārim sastādīšanai INF dokumentā. Pielikuma I puses, kas ir pievienojušās Kioto protokolam tādējādi turpmāk stiprinās emisiju samazinājumus, ko iniciējis Kioto protokols.

❖ **Kioto protokols**

Eiropas Savienība, kā arī visas dalībvalstis ir ratificējušas Kioto protokolu. Eiropas Kopiena pieņēma samazināšanas mērķi 92% apmērā no bāzes gada emisijām (B pielikums).

¹⁰ Oneryildiz v Turkey [2004] ECHR 657

2. pants

1. Jebkura I pielikumā iekļautā Līgumslēdzēja puse, pildot tās noteiktā emisijas daudzuma ierobežošanas un samazināšanas saistības saskaņā ar 3. pantu, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību:

(a) Īstenos un/vai tālāk rūpīgi izstrādās ar savas valsts apstākļiem saskaņotu politiku un pasākumus, tādus kā:

- (i) Enerģijas efektivitātes palielināšana būtiskos valsts ekonomikas sektoros;
- (ii) Monreālas protokolā neiekļauto siltumnīcefekta gāzu novadņu un krātuvju aizsardzība un pastiprināšana, ņemot vērā savas saistības saskaņā ar būtiskiem starptautiskiem vides līgumiem; ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas prakses, apmežošanas un meža atjaunošanas veicināšana;
- (iii) Ilgtspējīgu lauksaimniecības formu veicināšana, ņemot vērā klimata pārmaiņas;
- (iv) Jaunu un pašatjaunojošās enerģijas formu, oglekļa dioksīda izolēšanas tehnoloģiju un progresīvu un novatorisku videi draudzīgu tehnoloģiju pētīšana, veicināšana, attīstīšana un arvien plašāka lietošana;
- (v) Tirgus nepilnību arvien lielāka samazināšana vai pakāpeniska likvidēšana, finanšu stimuli, atbrīvošana no nodokļiem un nodevām un subsīdijas visos siltumnīcefekta gāzu izplūdes sektoros, ja tas ir pretrunā ar Konvencijas mērķi un tirgus instrumentu izmantošanu;
- (vi) Atbilstošu reformu veicināšana būtiskos sektoros, cenšoties sekmēt politiku un pasākumus, kas ierobežo vai samazina Monreālas protokolā neiekļauto siltumnīcefekta gāzu izmešus;
- (vii) Pasākumi Monreālas protokolā neiekļauto siltumnīcefekta gāzu izmešu ierobežošanai un/vai samazināšanai transporta sektorā;
- (viii) Metāna izmešu ierobežošana un/vai samazināšana ar reģenerāciju un lietošanu atkritumu saimniecībā, kā arī enerģijas ražošanā, pārvadīšanā un izplatīšanā;

3. pants

1. I pielikumā iekļautās Līgumslēdzējas puses individuāli vai kopīgi nodrošinās, ka to kopējais A pielikumā norādīto siltumnīcefekta gāzu antropogēnais oglekļa dioksīda izmešu ekvivalents nepārsniedz tām noteikto daudzumu, kas aprēķināts saskaņā ar tām noteiktā emisiju ierobežošanas un samazināšanas daudzuma saistībām, kas ierakstītas B pielikumā, un saskaņā ar šā panta nosacījumiem paredzot samazināt kopējos šādu gāzu izmešus vismaz par 5 procentiem salīdzinājumā ar 1990.gada līmeni 2008.-2012. gada saistību periodā.

10. pants

Visas Līgumslēdzējas puses (..)

(b) Formulēs, īstenos, publicēs un regulāri koriģēs nacionālās un, kur tas ir lietderīgi, reģionālās programmas, kas ietver pasākumus klimata pārmaiņu mīkstināšanai un klimata pārmaiņām piemērotas pielāgošanās atvieglošanai:

❖ **Konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību (Bonnas konvencija)**

Bonnas Konvencijas mērķis ir migrējošo sugu visā pasaulē saglabāšana. Jo īpaši Konvencijas puses centīsies pēc iespējas un vajadzības novērst, samazināt vai kontrolēt faktorus, kas apdraud vai varētu apdraudēt migrējošās sugas, kas iekļautas iekļauto pielikumā.

II pants - Pamatprincipi

1. Puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltījot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs kā arī veicot individuālā kārtā vai sadarbībā atbilstošus pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

2. Puses atzīst nepieciešamību veikt pasākumus, lai izvairītos no tā, ka kāda migrējoša suga tiek apdraudēta.

3. Pusēm īpaši:

a) jāveicina, jānodarbojas un jāatbalsta zinātniskie pētījumi, kas saistīti ar migrējošām sugām;

b) jācenšas, lai nodrošinātu tūlītēju I pielikumā iekļauto migrējošo sugu aizsardzību;

c) jācenšas, lai noslēgtu Līgumus par II pielikumā iekļauto migrējošo sugu sugu aizsardzību un apsaimniekošanu.

III pants - Apdraudētās migrējošās sugas

4. Pusēm, kuras ir I pielikumā iekļauto migrējošo sugu areāla valstis, jācenšas:

a) aizsargāt un, ja tas ir iespējams un lietderīgi, atjaunot tās dzīves vides, kuras ir nozīmīgas, lai pasargātu sugas no izžušanas draudiem;

b) aizkavēt, novērst, kompensēt vai pēc iespējas samazināt darbību vai traucējumu negatīvās sekas, kas nopietni apgrūtina, vai pat aizkavē sugu migrāciju;

c) pēc iespējas un tur, kur tas ir lietderīgi, novērst, samazināt vai regulēt faktorus, kas apdraud vai iespējams var vēl vairāk apdraudēt šīs sugas. Šeit ietilpst stingra introdukcijas kontrole vai jau introducētu eksotisko sugu apsaimniekošana, iznīcināšana.